

ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ім. А. КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

Олена ОГНЕВА

СХІДНІ СТЕЖИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

(СТАТТІ ТА МАТЕРІАЛИ)

Лєся Українка. Єгипет. Фото 1912 р.

Луцьк – 2007

УДК 821.161.2
ББК 83.3(4УКР)1–8+84.4УКР1
О-38

*Протокол №1 від 25.01.07 р. Вченої Ради інституту сходознавства
ім. Агатангела Кримського НАН України*

Рецензенти: Л. К. Оляндер, доктор філологічних наук;
Л. В. Бублейник, доктор філологічних наук

**Автор висловлює щиру вдячність Волинській обласній
адміністрації за сприяння виходу у світ цієї книги**

Книга містить твори Лесі Українки на східні сюжети, її переспіви Рігведи та давньоєгипетських ліричних пісень, переклади віршів поетеси китайською, таджицькою, татарською, грузинською мовами, а також статті, що присвячені їм, у супроводі ілюстрацій. Видання розраховане на літературознавців, культурологів, істориків, а також тих, хто цікавиться проблемами Сходу в творчій спадщині Лесі Українки.

The book contains Lesya Ukrainka's works on the oriental subjects, her translations of Rigveda and the old Egyptian lyric songs, her poetry's translations on the Chinese, Tajikian, Georgian, Tatarian languages as well as articles on it with corresponding illustrations. The book is intended for specialists in literature, culture, and history, as well as for those interested in the oriental subjects of Lesya Ukrainka's creative heritage.

ISBN 978-966-361-144-0

© Огнева О. Д., 2007

© Видавництво "Волинська книга", 2007

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Схід у житті і творчості Лесі Українки.....	7
РОЗДІЛ I. Орієнтальна мозаїка.....	17
Біблійні мотиви.....	20
Кримські візерунки (Фрагменти циклів "Кримські спогади" та "Кримські відгуки").....	24
Єгипетські арабески.....	36
РОЗДІЛ II. Мандрівка світами Стародавнього Сходу.....	47
Леся Українка і Схід.....	48
Східний світ Лесі Українки на зламі століть.....	60
З історії створення підручника Лесі Українки "Стародавня історія східних народів".....	68
Підручник "Стародавня історія східних народів". Історія індусів.....	73
РОЗДІЛ III. Сторінки Рігведи.....	107
Образи Рігведи в "Лісовій пісні" Лесі Українки.....	108
Рослинний світ Рігведи та "Лісової пісні" Лесі Українки.....	120
Міфологічні витоки образу Мавки в "Лісовій пісні".....	125
РОЗДІЛ IV. Міражі пустелі.....	129
Єгипет Лесі Українки.....	130
Єгипет очима Лесі Українки та Андрія Белого.....	141
Давньоєгипетські пісні в переспівах Лесі Українки.....	151
Весна в Єгипті.....	159
Микола Охріменко. Під небом Єгипту (мої спогади про Ларису Петрівну Квітку) (фрагменти).....	165
РОЗДІЛ V. Леся Українка і Китай.....	183
Китайський слід у житті Лесі Українки.....	184
Твори поетеси китайською мовою.....	194
Канон фенлю і особистий шлях Лесі Українки.....	197
РОЗДІЛ VI. З відомих перекладів на східні мови.....	207
Іменний покажчик.....	223
Географічний покажчик.....	227
Покажчик творів Лесі Українки.....	230
Перелік ілюстрацій.....	231

ПЕРЕДМОВА

Цариця Хатшепсут. Рельєф із храму в Дейрель-Бахри

нига, що пропонується увазі читача, присвячена молодослідженим сторінкам життєвої і творчої спадщини Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач), якій, окрім природної геніальності, властиве рідкісне поєднання художнього дару, професійної майстерності та критичного складу мислення (чого варта її літературна критика). Автор наведених нижче рядків має сходознавчу освіту. Тому не дивно, що творча спадщина геніальної поетеси привернула увагу саме з погляду Сходу. Розвинута життєвими випробуваннями духовність надавала Лесі Українці здатність прозрівати в звичайному, буденному, видимому чи уявному – всесвітньому. І тому Схід, такий незвичний, представлений в різних своїх іпостасях: звичний з дитинства – біблійний; змінений у часі – єгипетський; мало відомий пересічному українцю – давньоіндійський; далекий і майже незнайомий – китайський.

Саме ця різноманітність проявів Сходу, за якими стоять поїздки Лесі Українки до Криму і Єгипту, засвоєння писемних та образотворчих джерел, що пов'язані зі Сходом, спілкування з тими, хто бував на Сході, зокрема Агатангелом Кримським та Марією Биковською, іншими, власне і визначили структуру книги чи розподіл на окремі частини. Її текст складається з шести розділів, що містять твори Лесі Українки на східну тематику; статті автора і упорядника, що присвячені з'ясуванню та опису окремих східних мотивів і сюжетів, представлених у творчій спадщині поетеси; переклади її творів східними мовами.

Запропонована композиція дозволила відстежувати динаміку сприйняття, наприклад, Давнього Єгипту і порівнювати його із сприйняттям Андрія Белого, спостерігати і відзначати впливи східної міфології на творчий доробок Лесі Українки. Слід зауважити, що вона – автор першого в історії українського шкільництва підручника з історії народів Давнього Сходу. І надрукований він був двічі в буревійному

1918 році, а перша його частина окремо побачила світ 1921 року, коли так не вистачало посібників, створених рідною мовою.

Завдяки таланту поетеси вперше заговорили українською мовою боги Рігведи, останньої пам'ятки індоєвропейської спільноти і першої літературної пам'ятки індійської літератури, зазвучали голоси давньоєгипетської любовної лірики. Між іншим, нові переклади цих творів українською мовою відсутні ще й досі.

Окрім того, творчість Лесі Українки за своїм змістом виявилася співзвучною в часі окремим народам Сходу. Наприклад, "Вавилон" китайською мовою був надрукований у 20-ті роки ХХ століття – переломні для Китаю часи. З'явилися переклади китайською, татарською, грузинською, таджицькою мовами, і таким чином сама поетеса заговорила мовами народів Сходу. До її творчості зверталися відомі в своїх країнах літератори: Іє Баоцюань – професор Нанкінського університету, перекладач творів Тараса Шевченка та Івана Франка, а також і Олександра Пушкіна китайською мовою, Гулрухсор Сафієва – сучасна таджицька поетеса, увагу якої привернули вірші Лесі Українки; Рауль Чілачава, знайий український перекладач.

Кожний розділ супроводжує образотворчий матеріал, що люб'язно наданий фондами Волинського краєзнавчого музею, Музеєм-садибою Лесі Українки в Колодяжному, Рукописним відділом інституту літератури ім. М. Рильського НАН України. Це різноманітні фото, листівки, зображення речей східного походження, що ілюструють відповідні сторінки творчої спадщини, надають уявлення про ті місця, де перебувала Леся Українка, що вона там могла побачити, або що могли побачити її добрі знайомі, зокрема, Марія Биковська у Китаї початку ХХ століття. Є можливість порівняти, скажімо, Крим її часів і теперішній. І українці, які перебувають на відпочинку в Єгипті, мали би відвідати Ієлуан і на власні очі перевірити, чи збереглася там вілла "Континенталь", де знаходилася на лікуванні їх велика землячка.

При підготовці книги неминуче з'являються численні складнощі, що завжди виникають під час подібної роботи. Проте допомога багатьох осіб значно полегшила працю.

Щира вдячність адресована Н. Пушкар, В. Комзюк, А. Дибі, Л. Мірошниченко, Т. Маленькій, закоханим у творчу спадщину Лесі Українки, за підтримку і поради.

Вважаю своїм приємним боргом висловити особливу подяку І. Отроценку та О. Златогорському, чия зацікавленість і дієва допомога сприяли появі цієї книги.

Необхідно також подякувати С. Баборизі, іншим співробітникам ВІЕМу, які свого часу допомагали обробляти матеріал, що поступово збирався, та всім іншим особам, які так чи інакше виявляли зацікавленість у створенні книги.

СХІД У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Схід властивий, у тих чи інших формах, історії культури України внаслідок її геополітичного положення. Тому й не дивно, що Схід присутній в житті й відображений у творчості багатьох українських письменників, у тому числі й Лесі Українки. Досить було вийти на вулиці стародавнього Луцька, щоби не тільки відчутти присутність Сходу, але й мати можливість для себе, хоча б на рівні звичайного дитячого спостереження, відзначити і різні його прояви, і відмінності від свого звичного, добре знайомого, і деяку спорідненість з ним. Маленькі Косачі, граючись на вулицях міста, на власні очі спостерігали відмінності або в архітектурі (поруч з їх подвір'ям знаходився католицький костел Петра і Павла, неподалік були руїни Братської та Покровська православні церкви, єврейська синагога (і не одна), караїмська кенаса), або в обрядах та звичаях (послідовники кожної конфесії мали свій, відмінний від інших, святковий календар), або в зовнішньому вигляді (особливий одяг, що властивий святковому вбранню чи, навіть, побутовому одягу хасидів), а ще мова, а ще їжа. Можна пригадати і татар – вуличних рознощиків у досить специфічному одязі, і вірмен, і ще кого-небудь, хто відрізнявся незвичним виглядом від представників добре знаного власного світу. Разом з тим збереглися спогади про те, як гралися на вулиці маленькі діти в українському вбранні, а потім у них з подивом впізнавали дітей предводителя дворянства Петра Косача. Так безпосередньо, поступово виникало і формувалося, на підставі дитячих вражень, уявлення про існування двох світів – свого добре знаного та незнайомого іншого, але разом і спорідненого, в їх спільному протиставленні світові офіційному, сторонньому, а відтак ворожому.

Надбаччі враження Лесі Українки накладаються шари освіти, виховання, спілкування з тими, хто був добре обізнаний з іншими світами. І через протистояння офіційному світові власного розвивалася етнічна самосвідомість, а завдяки спорідненості зі світом Сходу формувалося бажання пізнати цей інший світ і знайти шлях до нього. З часом з'являються вже враження від пізнання Сходу безпосередньо в його культурному середовищі. Освіта дає можливість знайомитися з літературними пам'ятками Сходу, з осмисленням його духовної спадщини дослідниками. І вже такий цілий Схід виявляється різновекторним. Він може бути біблійним, ісламським, стародавнім, християнським, сучасним, він залишається в листах, поетичних циклах, окремих творах, переспівах давніх текстів, підручнику, п'єсах, він стає частиною творчої спадщини великої поетеси. Так виникає тема Сходу в житті і творчості Лесі Українки.

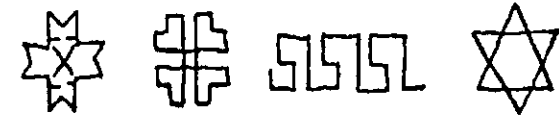
Творчість Лариси Петрівни Косач, що існує в Слові, є складовою української культури. Тому при зіткненні (стиканні) різних культур, бажанні зрозуміти іншу культуру, а відтак віднайти спільні дотики в культурі інших народів, починаються пошуки шляхів для взаєморозуміння. І це може бути творчість окремої особистості, зокрема Лесі Українки. Так постає питання про існування творчого доробку поетеси в іншому культурному середовищі, в іншомовній традиції. Але, зважаючи на вітчизняні традиції недавнього минулого, є сенс визначити специфіку крос-культурних контактів: може відбуватися вільне входження досягнень однієї культури в іншу; а іноді такий культурний контакт здійснювався на державне замовлення. В будь-якому випадку паралельно проблемі "Схід у житті і творчості Лесі Українки" існує проблема "Творчість Лесі Українки на Сході".

У різні часи і з різних кутів зору до наведеної проблематики зверталися Є. Кагаров, І. Романченко, О. Дун, П. Одарченко, І. Бетко, Т. Либедінська, В. Шаєн, В. Скуратівський, Т. Маленька, китайські дослідники і перекладачі Іє Баоцюань, Чжу Хун, можливо, й інші фахівці, імена яких невідомі авторові цих рядків. Отже, Схід і його прояви в особистому і творчому житті української поетеси, так само як і побутування її творчості на Сході не лишалися поза увагою вчених. Подальший розвиток визначеної тематики може бути спрямований на дослідження Сходу за кількома напрямками: Схід у приватному житті поетеси; його вплив на її творчість; з'ясування місця творів Лесі Українки на Сході. Як джерело постає вся духовна спадщина поетеси: твори, листування, спогади сучасників, рецензії тощо; а також іншомовні джерела: переклади творів Лесі Українки мовами

народів Сходу, з'ясування, коли і чому здійснювався переклад того чи іншого твору, що саме викликало зацікавлення перекладача, його власна особистість, здатність ввести в свою культуру духовне явище іншої тощо.

Схід в особистому житті Лесі Українки розпочинається з дитячих вражень (власне, вони залишилися на рівні підсвідомості), що, поза всяким сумнівом, заклали підґрунтя для сприйняття чужого світу, формування уявлень так званого біблійного Сходу і його, сучасного поетеси, втілення в єврейських, ортодоксальних хасидських та караїмських общинах, тобто всього того, що можна було спостерігати у буденному житті українських міст і містечок "черги оселости".

В юнацькі роки відбувається знайомство зі Сходом іншого татунку на північному березі Чорного моря, куди Леся Українка виїздила на лікування. Йдеться про мусульманський Схід, точніше його рештки, оскільки Хаджибей (тепер Одеса), Акерман в минулому – потужні турецькі фортеці, а Крим, на час перебування там юної поетеси, ще зберігав живу татарську традицію: "Хотіла б я одну річ видати, се, власне, узори татарські, що я в Криму зібрала, єсть їх чимало і дуже хороші, ще й надто подібні до українських..."

Татарський геометричний орнамент з листа Лесі Українки

Подальший розвиток хвороби змусив Леся Українку, вже зрілу творчу особистість, опинитися в Єгипті, в одному із визначних центрів не тільки ісламського Сходу, але й арабської культури. Відбувався живий безпосередній контакт, і не тільки з іншою – арабською культурою мусульман світу, що існувала безперервно вже майже тисячу років, але й з тою культурою, що вже давно припинила своє існування – давнім Єгиптом, який ніяким чином не був пов'язаний з новими народами, що з'явилися на його теренах. Проте найважливішим для поетеси виявилася її готовність до сприйняття нового для неї Сходу.

Стрижнем, що об'єднує шари засвоєння Сходу поетесою в різні періоди життя, виступає її праця "Стародавня історія східних народів", що писалася як підручник для сестри Ольги. Перший варіант "Історії" з'являється в 1890 році (вже відбулися поїздки до Одеси та Криму), а над другим варіан-

том (доля якого невідома) робота відновлюється в 1910 році, після першого перебування в Єгипті, й продовжується майже до самої смерті поетеси. Живі враження від перебування на чорноморському узбережжі відбилися в листах, у “Кримських спогадах”, “Кримських відгуках”, “Уривках з листа”, пізніше з’являється діалог “Айша та Мохаммед”. Велетенський шар давньосхідних міфів і легенд, опрацьованих під час роботи над підручником, певним чином вплинув на створення циклу “Невільничі пісні”.

Перебування Лесі Українки в Єгипті не тільки спонукало до відновлення роботи над “Стародавньою історією...”, але й вилилося в цикл “Весна в Єгипті” і навіть у бажання написати щось із сучасного арабського життя, яке так і залишилося не доведеним до кінця (повість “Екбаль-Г’анем”). А напружена праця над “Стародавньою історією...” в другий період, коли знову відновлювалася в пам’яті майже вся міфологія Стародавнього світу в поєднанні з міфологією слов’янською та власною українською, мала ще один побічний ефект – з’являється геніальна “Лісова пісня”.

Слід визначити ще один дуже важливий аспект роботи над “Стародавньою історією...” і перебування в Єгипті: з’являються українські переспіви “Рігведи”, унікальної пам’ятки давньоіндійської літератури, та “Ліричних пісень давнього Єгипту”, які вважаються першими в історії людства зразками любовної лірики. Переспіви гімнів “Рігведи” Леся Українка здійснила в 1890 р., ще в перший період роботи над “Стародавньою історією...” на підставі німецьких та французьких перекладів даного тексту, і вони включені до розділу “Історія індусів”. Переклад з німецької ліричних пісень, які, на думку поетеси, промовляють чимсь таким близьким, знайомим – близьким до ритму рідної пісні, вона зробила під час перебування в Єгипті в 1910 році. Проте до складу “Стародавньої історії...”, де є цілий розділ “Історія єгиптян”, “Ліричні пісні давнього Єгипту” не включені, попри те, що Леся Українка звернулася до “Стародавньої історії...” вдруге саме в Єгипті. Можливо, цей цикл був присутній у другому, на жаль, втраченому примірнику.

Ще один із розділів “Стародавньої історії...” має назву “Історія Ізраїлітів”, до складу якого, крім інших, включені підрозділи “Саул, Давид та Соломон”, “Полон Вавілонський”. Складовою частиною творчої спадщини Лесі Українки є біблійний Схід, що представлений у “Відгуках”, у циклі “Невільничі пісні”, поетичних творах поза збірками, в драматичному триптиху (“Одержима”, “Вавілонський полон”, “На руїнах”), а християнський Схід реалізований в її так званих “апокрифах”.

Можна припустити, що “Стародавня історія...” є своєрідним контрапунктом для відтворення Сходу в різних його проявах у творчості Лесі Українки. Ця праця вперше виникає як підсумок засвоєння культурної спадщини іншого світу, і робота над нею відновлюється знову під час зіткнення з новим світом, кожного разу маючи продовження в поетичних або в драматичних творах. Водночас, “Стародавня історія...” щоразу служила для поетеси своєрідним містком для входження в світ іншої культури і шляхом повернення до власної, коли нові духовні надбання поставали, завдяки таланту Лесі Українки, вже фактами української культури, і яка таким чином включалася до єдиного всесвітнього процесу.

Щодо перекладів творів Лесі Українки мовами народів Сходу, то, як уже згадувалося вище, слід враховувати два аспекти їх появи: їх вільне входження в іншомовну культуру і державне замовлення на такі переклади. Обидва аспекти властиві появі творчої спадщини поетеси в літературах східних народів. За часів Радянського Союзу переклади на замовлення, з використанням відповідних підрядників, здійснювалися до ювілейних дат видатних співвітчизників. Але в деяких випадках творчість одного поета настільки відчувалася особистістю поета-перекладача, що він із власної волі потім повертався до першоджерела. На сьогодні відомі переклади творів поетеси грузинською, китайською, татарською, таджицькою мовами. В Грузії її творчість досліджував О.А. Баканідзе, К.К. Кухалашвілі. Але, наприклад, невідомо, яким чином твори письменниці ввійшли до таджицької літератури і яке місце вони зайняли в цій літературі – невідомо, оскільки ще ніхто не спромігся проаналізувати цей історико-літературний контакт двох поезій. Причому перекладами, окрім інших, займалася видатна таджицька поетеса Гулрухсор Сафієва. Вочевидь, така ж ситуація має місце і при перекладах мовами інших східних народів у складі Радянського Союзу, і для виявлення реальної картини необхідні серйозні пошуки.

Існують також переклади творів Лесі Українки китайською мовою. “Вавілонський полон” – це перший твір письменниці, що був озвучений китайською мовою. Його зміст відповідав реальному духовному попиту в Китаї під час великих політичних змін на початку 20-х років XX століття. І це відповідає вільному входженню явища однієї культури до іншої. Нові переклади поезій Лесі Українки в Китаї з’являються наприкінці 40-х рр. того ж століття і є виконанням державного замовлення, оскільки перед новим комуністичним Китаєм постало реальне завдання знайомства з культурою народів Радянського Союзу. Проте, виконавши це завдання, літературознавець і перекладач Ге Баоцюань настільки захопився творчістю

Лесі Українки, що через багато років він знову повернувся до її творчої спадщини і цього разу з власної волі здійснив переклад “Лісової пісні”. Можна тільки припускати, з якими труднощами зіткнувся перекладач при введенні цього унікального твору не тільки в іншомовну східну традицію, але й в культурну традицію із зовсім іншим типом писемності. Є відомості про переклади творів Лесі Українки арабською, непальською мовами. Будуть з’являтися, безумовно, нові переклади. І кожного разу буде вирішуватися питання, яким же чином відбувається цей процес перевтілення незнайомого, іншого, в знайоме, своє. Але першим кроком при будь-яких крос-культурних контактах завжди буде пошук знайомого, близького, що був властивий Лесі Українці, яка знаходила своє, рідне, і в татарських вишивках, і в ліричних піснях давнього Єгипту.

«رياح الذهب» من الشرق العربي

وكان السوفيات الاثريه قد
روى الشعر الاثريه وسيرتو.
وسيرتو. وسيرتو. وسيرتو.
كانت سيرتو من دول الشعر
وسيرتو سيرتو سيرتو
الامام. وسيرتو سيرتو
سرداد السامي كانت قد
الاطماني والحكابي كانت
الشمسية. علي السطاب. وسيرتو
الطما. وسيرتو. وسيرتو.
والشعر. وسيرتو. وسيرتو.
وسيرتو. وسيرتو. وسيرتو.
سرداد السامي كانت قد
الاطماني والحكابي كانت
الشمسية. علي السطاب. وسيرتو
الطما. وسيرتو. وسيرتو.
والشعر. وسيرتو. وسيرتو.
وسيرتو. وسيرتو. وسيرتو.

الفاشية كما قام ا كروبيشي
المستعمر والاشتراكي المصور،
في عائل في الفترة ما بين عام
١٩٤٧ و١٩٤٨ و١٩٤٩. ترجمة زينات
شادي عريضة كتبت في سفر زينات
المصور الوطني والآلات الحديثة
في الهند انحداد ابداء، اوركسا
شادي انكليز اذاعات اصيلة كتبت
في المواضيع العربية وقد كتبت
نثرنا. يهتفونكو الشاعرة
الاوركساوية العظيم والشاعر
الديمقراطي لفسيد، ماري، التي
تسري اذاعتها في مصر القديمة
وردهم الاذاعات ليست بحيز الاب
الاوركساوية والقدت رسمت اوركساوية
الفصيدة اذاعتت رسمت. وحفلات
لشعر ماريو مصريرة، ومارياري
عريضة. اذاعات بلنكو اوركساوية
١٩٤٩ - ١٩٤٧ الفصيدة مصدرة
وهذهها. والف كروبيشي، مستطولات
في ميهوت.

في الختام من اللغة العربية
وخلال مؤلفات أصيلة تضمنت في
أساليبها من مواهب شرقية لها
تقليد عربي في التكرار - خصوصاً
منع في جنوب شرق الاتحاد
سوفييتي - وقد جدد أدب وتاريخ
أشهرها وحصلوا دبل الشرف
الأوسط من أكاديمية العلوم
الاشتراكية كما جدد إنشاء القراء
الاشتراكيين لها

الفصل الثاني عشر

وقد اجرت الشاعرة ليلها
لوكراسيكا شاعرا لوكراسيا القديمة
التي زارت مصر مرتين مزاج شعر
مصر القديمة في نهاية القرن التاسع
عشر. كما تصور ليلها لوكراسيا
جديدة الاسم الاوكراسي حلقان
الذي ليلها وليلها في بداية القرن
العشرين والتي شجعت من اللؤلؤ

میسورین حاصل

مرواح القلوب، هو عنوان دور
شعر وأصناف القصيدة للكتاب الم
والذي سمر في مجلة عام ١٩٨٢
لأر مولود، الشعر بالجمهور
يتميز هذا المجلد الجديد من ٢٠
نظر شمولية لبراع دول الله
المعني، عند ورد، له مؤلفات كا
من ١٦ دولة عربية وكما هو واه

الديبتي وسفلمان العيسى وفهد
خسان ككافاني وهرسك السبا
وسهل ادريس . ككتر وفهد
اخبرين ويلي الطاهر من الفهد
والفهدسرى الفهدسرى على معوية
وقاليد وعادات العرب ومطباها
عن الثورين الفهدسرى السهيج له
الفهدسرى الاوسط.

من المولودين في... المولودين في...
مركبة للفضاء الوطني...
الضرب العربي...
الجديد...
باصرار العرب...
اسرائيل...
المولودين...
رعد الرحمن...
رعد الرحمن...

وإذ جسم الكتاب على
الطراز الشاب والرسوم الموز
وطبق الدراسات عليها
لننجزها للرسوم والسحب ورفع
ونظم طلبة الخرافات الأربعة
صمما الدوران التي تنسب لها
منصور وطاقم استعاضه معلم

ДЖЕРЕЛА

1. Українка Леся. Стародавня історія східних народів. – Катеринослав, 1918.
2. Українка Леся. Зібрання творів у 12 т. – Київ, 1975–1979.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бетко І. Біблійні сюжети в творчості Лесі Українки. Доповідь на Міжнародному симпозіумі "Леся Українка і світова культура" – Луцьк, 1991.
2. Ге Баоцюань. Переклади поезій Лесі Українки / Сулянь вень і. – Пекін, 1948.
3. Дун А. Леся Українка в Таджикистані. К 100-літтю со дня рождення Лесі Українки // Коммунист Таджикистана. – № 47. – 24.02.1971. – Душанбе.
4. Дун А. Восточные мотивы в творчестве Лесы Украинки // Махорати педагоги (Педагогическое мастерство). – № 8. – 25.02.1971. – Ленинабад.
5. Кагаров Е. Рецензия на книгу Лесы Украинки: "Стародавня історія східних народів". – Екатеринбург, 1918 // ЦДА, ф. 177, оп. 1, спр. 188, арк. 198, 196.
6. Либединська Т. Близькосхідні мотиви в поезії Лесі Українки та її твори арабською мовою. Доповідь на Міжнародному симпозіумі "Леся Українка і світова культура" – Луцьк, 1991.
7. Мусієнко Н., Секретарьов О. "Лісова пісня" на алжирській сцені // Всесвіт. – № 10. – 1987. – С. 153–154.
8. Огнева О. Канон фенлю і особистий шлях Лесі Українки // Східний світ. – № 2. – Київ. – 1993.
9. Огнева О. Леся Українка і Схід // Східний світ. – № 1. – Київ. – 1995.
10. Огнева Олена. Листи з Китаю до Лесі Українки. – Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури. 24–25 лютого 1996 р. Колодяжне.
11. Огнева О. Образи Рігведи в "Лісовій пісні" Лесі Українки // Сходознавство. – № 2. – Київ. – 1998.
12. Огнева О. Китайський слід у житті Лесі Українки. "Леся Українка – далека принцеса". Додаток до "Української мови та літератури". – Київ, 1998.
13. Огнева О. Рослинний світ Рігведи та "Лісової пісні" Лесі Українки. "Волинь у житті та творчості письменників" – Луцьк, 1999.
14. Огнева О. Міфологічні витоки образу Мавки в "Лісовій пісні" // Науковий вісник ВДУ. – № 7. – 1998. – Луцьк.
15. Романченко І.С. М. Драгоманов і Леся Українка в їх листуванні. Наукові записки Львівського педінституту, т. 2. – Львів, 1948.
16. Скуратовский В.Л. Всемирная история и язык культуры (аспект проблемы) "Collegium". – № 1. – Київ, 1993.
17. Чжу Хун, Хе Жунчан. Леся Українка в Китаї // Всесвіт. – № 3. – Київ. – 1994.
18. Шаян В. Віра предків наших. – Париж, 1987.

*Ілюстрація зі статті
Т. Либединської "Вогненні вітри"
на Арабському Сході, де згадано твори
Лесі Українки: "Айша і Мухаммед"
та цикл віршів на єгипетські сюжети*

Наукове видання

ОГНЕВА Олена Дмитрівна

СХИЛІ СТЕЖИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

(СТАТТІ ТА МАТЕРІАЛИ)

Літературний редактор – **Наталія Пушкар**

Технічний редактор – **Тамара Демчук**

Художній редактор – **Анастасія Дідух**

Комп'ютерна верстка – **Оксана Мисюк**

Коректор – **Оксана Сидорук**

Підписано до друку 30.07.2007 року

Формат 60x84 1/8, Папір офсетний.

Офсетний друк. Ум. друк. арк. 13,72. Обл.-вид. арк. 16,14.

Наклад 1000 пр. Зам. 422.

Видавництво «Волинська книга»

43010 м. Луцьк, пр. Волі, 27, тел. 4-25-07.

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 1350 від 13.05.2003 р.

Віддруковано у ВАТ «Волинська обласна друкарня»

43010 Волинська обл., м. Луцьк, проспект Волі, 27.

Тел.: 4 25-01, 4-25-07, 4-41-73.

Огнева О. Д.

О-38 Східні стежини Лесі Українки (Статті та матеріали). – Луцьк: Волинська книга, 2007. – 236 с.

ISBN 978-966-361-144-0

Книга містить твори Лесі Українки на східні сюжети, її переклади Рігведи та давньоєгипетських ліричних пісень, переклади віршів поетеси китайською, таджицькою, татарською, грузинською мовами, а також статті, що присвячені їй, у супроводі ілюстрацій. Видання розраховане на літературознавців, культурологів, істориків, а також тих, хто цікавиться проблемами Сходу в творчій спадщині Лесі Українки.

УДК 821.161.2

ББК 83.3(4УКР)1-8+84.4УКР1